

Yttrande över departementsskrivelse 2023:31: Säkerhetszoner - ökade möjligheter för polisen att visitera och förebygga brott

Sammanfattning:

Svensk polis har befogenhet genomföra kroppsvisitationer och husransakningar för att söka efter vapen och andra farliga föremål i syfte att förebygga brott. Förslaget om säkerhetszoner innebär att befogenheterna att använda dessa tvångsmedel utökas i områden där det finns en påtaglig risk för brottslig verksamhet innefattande skjutning eller sprängning till följd av en konflikt mellan grupper. Den ökade befogenheten innefattar både visitation av vuxna och barn.

Förslaget innebär inskränkningar av de mänskliga fri- och rättigheter som är skyddade i Regeringsformen, Europakonventionen och Barnkonventionen. Sådana inskränkningar får därför endast göras med stöd av lag, och för ändamål godtagbara i ett demokratiskt samhälle. För att skydda enskilda mot maktmisbruk och godtycke krävs också att regleringarna gällande dessa inskränkningar ska vara precisa, förutsägbara, avgränsade, behövliga och proportionerliga i förhållande till sina ändamål.

Borlänge kommun delar utredarens uppfattning att utvecklingen av skjutningar och sprängningar i Sverige är oacceptabel och måste brytas. Borlänge kommun anser att de förslag som läggs i skrivelsen i allt väsentligt är godtagbara, och uppfyller de legitimitets och rättssäkerhetskrav som ställs vid inskränkningar av de skyddade rättigheterna. Borlänge kommun efterlyser dock en ökad tydlighet om vilka som omfattas av möjligheten till förvaltningsbesvär över besluten om säkerhetszoner. Borlänge kommun ser det också som angeläget att ett beslut om säkerhetszoner även åtföljs av beslut om att effekterna ska utvärderas/beforskas och resultaten. Detta för att i en framtid kunna läggas till grund för mer kvalificerade bedömningar av proportionaliteten de inskränkningar som föreslås. Det är särskilt angeläget i en situation där konsekvenserna av den brottslighet som ska bekämpas är mycket allvarig, och kraven på ytterligare inskränkningar de mänskliga fri och rättigheter därför kan förväntas, om utvecklingen inte bryts.

Bakgrund

Borlänge kommun har getts möjlighet att yttra sig över departementsskrivelse 2023:31: Säkerhetszoner - ökade möjligheter för polisen att visitera och förebygga brott.

Förslaget i korthet

Förslaget om säkerhetszoner innebär att polisens befogenheter att använda tvångsmedel i form av kroppsvisitationer och husransakningar i transportmedel ska utökas inom särskilt beslutade områden, om det finns en påtaglig risk för brottslig verksamhet innefattande skjutning eller sprängning där till följd av en konflikt mellan grupper. Syftet med att inrätta säkerhetszoner där dessa utökade befogenheter får användas är att underlätta polisens brottsförebyggande arbete, och att minska antalet skjutningar och sprängningar.

Förslaget om inrättande av säkerhetszoner hämtar bl a inspiration från Danmark där polisen fram till 2008 hade mycket begränsade möjligheter genomföra kroppsvisitationer och husransakningar i brottsförebyggande syfte. År 2008 fick de befogenhet att genomföra sådana tvångsåtgärder åtgärder i sk. visitationszoner i syfte att minska gängvåldet. Från 2008 har även andra åtgärder i syfte att minska gängvåldet i Danmark genomförts. Dansk polis menar att visitationszonerna har bidragit till att förhindra upptrappning av gängkonflikter och spontana skjutningar, men att de framförallt bidragit till att ökar tryggheten för allmänheten. Polisen ser dessa effekter som en kombination deras ökade befogenhet, en generell ökad polisiär närvaro och socialt arbete i dessa områden. Helt centralt för att en visitationszon ska bidra till önskade effekter är dock att det tillskjuts tillräckliga polisiära och andra resurser.

Svensk polis har redan befogenhet att genomföra kroppsvisitationer och husransakningar för att söka efter vapen och andra farliga föremål i syfte att förebygga brott. Nuvarande befogenheter kräver dock att det ska finnas en kvalificerad risk för att vapen och tillhyggen kommer till användning vid våldsbrott. Förslaget om införandet av säkerhetszoner innebär ökade befogenhet att genomföra kroppsvisitationer och göra husransakningar av transportmedel inom ett område, utan att en sådan kvalificerad risk föreligger. Den ökade befogenheten att genomföra kroppsvisitationer föreslås både inkludera visitation av vuxna och barn.

Att flera åtgärder i syfte att minska gängvåldet genomförts i Danmark sedan 2008, att gängvåldet sedan dess har fluktuerat i omfattning, att forskning/ utvärdering av visitationszonernas effekter saknas och att svensk polis idag har större befogenheter att kroppsvisitera och gör husrasakan än vad den danska polisen hade 2008, gör att det enligt utredaren är svårt att göra jämförelser mellan länderna och närmare uttala sig vilka effekter införandet av sk. säkerhetszoner skulle kunna få i Sverige. Utredaren menar ändå att säkerhetszoner skulle göra att effektiviteten i polisens brottsförebyggande- och trygghetsskapande arbete ökade, men att det också skulle innebära en ökad risk för diskriminering, stigmatisering och intrång i den personliga integriteten.

Förslaget om att öka polisens befogenheter att använda tvångsmedel innebär att inskränkningar skulle göras i de mänskliga fri- och rättigheter som är skyddade i Regeringsformen, Europakonventionen och Barnkonventionen. Skyddet innebär att inskränkningar endast får göras med stöd av lag, och i syfte att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle. För att skydda enskilda mot maktmissbruk och godtycke ställs också krav på att regleringarna av de inskränkningar som görs ska vara precisa, förutsägbara, avgränsade, behövliga och proportionerliga i förhållande till sina ändamål.

Borlänge kommuns synpunkter på förslaget

Borlänge kommun delar utredarens uppfattning att utvecklingen vad gäller skjutningar och sprängningar i Sverige är oacceptabel och måste brytas. Borlänge kommun delar också uppfattningen som uttrycks i skrivelsen, att det är en kombination av polisiära och andra åtgärder som krävs för att arbetet med att minska denna brottslighet ska bli framgångsrikt.

Av departementsskrivelsen framgår att förslaget om införandet av säkerhetszoner ska vara förenade med en rad åtgärder i syfte att stärka legitimiteten och den enskildes rättssäkerhet. Det innebär att beslut

om inrättandet av säkerhetszoner ska fattas av chefer inom polismyndigheten, vara proportionerliga, motiverade och dokumenterade samt tidsbegränsade till högst två veckor. Besluten kan dock förlängas. Besluten ska också omgående tillkännages och information om deras innebörd lämnas både centralt och lokalt. De ska slutligen också kunna överklagas genom förvaltningsbesvär.

Borlänge kommun anser att de förslag som lagts i syfte att öka legitimiteten och säkerställa rättssäkerhet vid besluten om säkerhetszoner i allt väsentligt är bra. Det faktum att det saknas en borte gräns för hur många gånger ett beslut om inrättandet av en säkerhetszon kan förlängas kan i sig ses som otydligt och en risk för att beslutens legitimitet ifrågasätts. Det vägs dock upp av att också besluten om förlängning är överklagningsbara med förvaltningsbesvär. Vilka grupper av personer som utredaren menar bör omfattas av besvärsrätten beskrivs inte närmare, utan här hänvisar utredaren till allmänna bestämmelser i förvaltningslagen och till att frågan får avgöras i praxis. Vilka som omfattas av besvärsrätten är av betydelse både för legitimitet och rättssäkerhet. Här hade Borlänge kommun gärna sett att det blivit tydligare beskrivet i texten vilka grupper som utredaren ändå anser bör omfattas denna rätt, t ex personer som är folkbokförda-, bosatta-, arbetar-, studerar-, driver verksamhet eller av andra skäl vistats i området.

Förslaget innebär också befogenheter för polisen att kroppsvisitera barn. Borlänge kommun delar utredarens beskrivning av att barn allt oftare utnyttjas för att begå allvarliga brott samtidigt som också är offer. Borlänge kommun ser därför förslaget om att barn ska kunna kroppsvisiteras som en möjlig väg att pröva för att minska trycket mot minderåriga att dras in i den här typen av brottslighet. Samtidigt delar Borlänge kommun utredarens uppfattning att det vid användning av tvångsmedel mot barn ändå kan finnas skäl att iakttä en återhållsamhet, och att vid varje beslut om tvångsmedel mot barn måste barnets bästa beaktas.

Förslaget om att dokumentationsplikt ska införas ifråga om de kroppsvisitationer som genomförs på samma sätt som gäller för andra ingripanden enligt polislagen ser Borlänge kommun som positivt, och som en viktig förutsättning för att kunna följa upp och i efterhand kunna kontrollera hur lagen i praktiken tillämpas.

Oaktat allvaret i den våldsutveckling vi ser menar Borlänge kommun i likhet med utredaren, att förslag som innebär inskränkningar av mänskliga fri och rättigheter måste vara proportionerliga, och inte mer omfattande än vad som behövs för att uppnå det avsedda resultatet. Av utredningen framgår att det idag saknas kunskap om vilka resultat och effekter införandet av visitations- och/ eller säkerhetszoner har på brottsligheten av det slag som här är i fråga. Borlänge kommun ser det därför som angeläget att ett ev. beslut om införande av sk. säkerhetszoner också åtföljs av beslut som innebär att effekterna dessa åtgärder utvärderas/ beforskas, och att resultaten sedan läggs till grund för mer kvalificerade bedömningar av åtgärdens proportionalitet. Det är särskilt angeläget i en situation där konsekvenserna av den brottslighet som ska bekämpas är mycket allvarlig, och kraven på ytterligare inskränkningar våra mänskliga fri och rättigheter därför kan förväntas, om utvecklingen inte bryts.

§ 18 Yttrande över departementsskrivelse 2023:31: Säkerhetszoner - ökade möjligheter för polisen att visitera och förebygga brott / 2023/2100

Beslut

1. Social- och arbetsmarknadsnämndens arbetsutskott godkänner yttrandet.
2. Paragrafen justeras omedelbart

Ärendet

Svensk polis har befogenhet genomföra kroppsvisitationer och husransakningar för att söka efter vapen och andra farliga föremål i syfte att förebygga brott. Förslaget om säkerhetszoner innebär att befogenheterna att använda dessa tvångsmedel utökas i områden där det finns en påtaglig risk för brottslig verksamhet innefattande skjutning eller sprängning till följd av en konflikt mellan grupper. Den ökade befogenheten innefattar både visitation av vuxna och barn.

Förslaget innebär inskränkningar av de mänskliga fri- och rättigheter som är skyddade i Regeringsformen, Europakonventionen och Barnkonventionen. Sådana inskränkningar får endast göras med stöd av lag, och för ändamål godtagbara i ett demokratiskt samhälle. För att skydda enskilda mot maktmissbruk och godtycke krävs också att regleringarna av dessa inskränkningar är precisa, förutsägbara, avgränsade och behövliga- och proportionerliga i förhållande till sina ändamål.

Borlänge kommun delar utredarens uppfattning att utvecklingen av skjutningar och sprängningar i Sverige är oacceptabel och måste brytas. Borlänge kommun anser att de förslag som läggs i allt väsentligt är bra, och att de uppfyller de legitimitets och rättssäkerhetskrav som ställs vid inskränkningar av de skyddade rättigheterna. Borlänge kommun efterlyser dock en ökad tydlighet om vilka som omfattas av möjligheten till förvaltningsbesvär gällande besluten om säkerhetszoner. Borlänge kommun ser det också som angeläget att sådant beslut åtföljs av beslut om att effekterna ska utvärderas/beforskas och resultaten läggas till grund för mer kvalificerade bedömningar av proportionaliteten i dessa inskränkningar. Det är särskilt angeläget i en situation där konsekvenserna av den brottslighet som ska bekämpas är mycket allvarlig, och kraven på ytterligare inskränkningar våra mänskliga fri och rättigheter därför kan förväntas, om utvecklingen inte bryts.

Beslutsunderlag

Yttrande över departementsskrivelse 2023:31: Säkerhetszoner - ökade möjligheter för polisen att visitera och förebygga brott

Skickas till:

Förvaltningschef Tommy Berglund
Verksamhetschef Tomas Ahlin
Justitiedepartementet